

Κάποιοι μύθοι για την ελληνική γλώσσα

Α-μπε-μπα-μπλομ

Σε ένα πρώτο επίπεδο, έχουμε τους εξωφρενικούς μύθους που διαδίδονται μέσα από το Διαδίκτυο. Για να σας δώσω ένα παράδειγμα, πριν από 2-3 μήνες, όσοι από εσάς κυκλοφορείτε στα κοινωνικά δίκτυα ίσως θα πήρατε, και ίσως όχι για πρώτη φορά, ένα μείλ ή ένα λινκ προς άρθρο ιστολογίου, όπου υποστηρίζεται, πολύ σοβαρά, ότι το α-μπε-μπα-μπλομ, η παιδική φράση (λάχνισμα λέγεται στην ειδική ορολογία) με την οποία τα βγάζουμε στο κρυφτό και σε άλλα παιδικά παιχνίδια, έχει, λέει, αρχαιοελληνική προέλευση!

Η όλη στιχομυθία, έρχεται από ένα αρχαίο παιδικό παιχνίδι που έπαιζαν τα παιδιά της Αθήνας, ενώ ταυτόχρονα γυμνάζονταν, στα πλαίσια της προετοιμασίας τους για τα μετέπειτα αληθινά πολεμικά παιχνίδια.

Έτσι, λοιπόν, τα παιδιά της αρχαιότητας χωρισμένα σε ομάδες έλεγαν ο ένας στον άλλον:

«Απεμπολών, του κείθεν εμβολών ...» (επαλαμβανόμενα με ρυθμό, εναλλάξ από την δείθεν επιτιθέμενη ομάδα), που σημαίνει «Σε απεμπολώ, σε απωθώ, σε σπρώχνω, πέραν (εκείθεν) εμβολών σε (βλ. έμβολο) με το δόρυ μου, με το ακόντιό μου!».

Κάπως έτσι και με το πέρασμα των χρόνων, το «Απεμπολών, του κείθεν εμβολών ...» παραφράστηκε και έγινε το δικό μας, σχετικά ακαταλαβίστικο «α μπε μπα μπλον, του κείθε μπλον»!

Ίσως είναι περιττό να ανασκευάσω τέτοια εξωφρενικά πράγματα, αλλά θα το κάνω σύντομα. Πρώτον, στις πηγές δεν υπάρχει καμιά μαρτυρία ότι τα παιδιά στην αρχαία Αθήνα έπαιζαν ένα τέτοιο παιχνίδι. Δεύτερον, η υποτιθέμενη αρχαία φράση δεν υπάρχει πουθενά στην αρχαία γραμματεία. Πού την έμαθε ο συντάκτης του άρθρου; Τρίτο και φαρμακερό, δεν θα μπορούσε να υπάρξει, διότι είναι εντελώς ασύντακτη, μετοχή «εμβολών» και ρήμα “εμβολώ” δεν υπάρχει, απεμπολώ δεν σημαίνει απωθώ, το “του” είναι ξεκάρφωτο -αλλά δεν έχει νόημα να συνεχίσω. Και είναι απορίας άξιο, πώς άνθρωποι μορφωμένοι, με διδακτορικά, πιστεύουν και διαδίδουν τέτοιες μπαρούφες. Άλλοι λένε «μπορεί και να είναι έτσι», άλλοι θέλουν να τις πιστεύουν.

Παρεμπιπτόντως, να πούμε από πού φαίνεται να προέρχεται όντως το «αμπεμπαμπλόμ». Εκ πρώτης όψεως, φαίνεται να είναι ηχομιμητικές συλλαβές, αλλά, με βάση την παρατήρηση ότι το λάχνισμα αυτό δεν ήταν γνωστό στα χωριά, ότι είναι λάχνισμα της πόλης, δεν αποκλείεται καθόλου να είναι φερμένο από τις Γαλλίδες γκουβερνάντες που πρόσεχαν τα παιδιά των εύπορων αστών στις αρχές του 20ού αιώνα, όταν έπαιζαν κυνηγητό στις πλατείες της Αθήνας, στο Ζάππειο ή στο Σύνταγμα. Ειδικά η φράση «του κίθε μπλομ» φαίνεται να αποδίδει παρεφθαρμένο το tout ce qui est blanc, ή κάτι τέτοιο. Η εικασία μου δεν είναι τόσο απίθανη, αν σκεφτούμε ότι το άλλο παιδικό τραγούδι «κοπερτί το κοπερτί τάπι τάπι ρούσι, κοπερτί το κοπερτί, τάπι τάπι γκρι» εξακριβωμένα προέρχεται από το γαλλικό τραγουδάκι:

Pomme de reinette et pomme d'api

D'api d'api rouge;

Pomme de reinette et pomme d'api

D'api d'api gris.

Αστήρικτες συκοφαντίες

Ο μύθος του αμπεμπαμπλόμ πρωτοκυκλοφόρησε τον Οκτώβριο του 2012 και ένα δεύτερο κύμα διάδοσής του παρατηρήθηκε πέρυσι τον Νοέμβριο. Υπάρχουν όμως πολύ παλαιότεροι γλωσσικοί μύθοι, που γεννήθηκαν και διαδόθηκαν τις μέρες πριν από το Διαδίκτυο. Θα μπορούσε κανείς να πει ότι οι παλαιότεροι γλωσσικοί μύθοι είναι αυτά που διέδιδαν στις αρχές του 20ού αιώνα οι οπαδοί της καθαρεύουσας, ότι τάχα οι δημοτικιστές, οι μαλλιαροί όπως τους έλεγαν, αποκαλούσαν «Κώτσο Παλιοκουβέντα» τον Κωνσταντίνο Παλαιολόγο και Κεχριμπάρα την Ηλέκτρα. Το θέμα έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον, έστω και μόνο ιστορικό, μια και το γλωσσικό δεν μας απασχολεί πια με αυτό τον τρόπο, και μην ξεχνάμε άλλωστε πως η Ελλάδα έχει το θλιβερό προνόμιο να έχει θρηνήσει νεκρούς ύστερα από διαδηλώσεις που είχαν αφορμή μια γλωσσική αντιδικία, εννοώ τα Ευαγγελικά του 1901 και τα Ορεστειακά του 1903. Ωστόσο, δεν θα σταθώ περισσότερο εδώ, επειδή προτιμώ τον Κώτσο Παλιοκουβέντα, τον ποδαράτο αμανέ (ακάθιστος ύμνος) και το κρυφό τσιμπούσι (μυστικός δείπνος) να τα κατατάσσω στις συκοφαντίες παρά στους καθαρούς μύθους.

Ο μύθος της μίας ψήφου για καθιέρωση της Ελληνικής ως πρώτης (μητρικής) γλώσσας στις ΗΠΑ

Οπότε, ο παλιότερος γλωσσικός μύθος που έχω εγώ υπόψη μου, και που σίγουρα ακούγεται από τα μεταπολεμικά χρόνια, είναι ότι, τάχα, για μία μόνο ψήφο, η ελληνική γλώσσα έχασε την ευκαιρία να αναδειχτεί σε επίσημη γλώσσα των νεοσύστατων Ηνωμένων Πολιτειών, λίγα χρόνια μετά το 1776 που κέρδισαν την ανεξαρτησία τους. Βλέπετε, καθώς τα αγγλικά θύμιζαν την αποικιοκρατία, κάποιιο πρότειναν (λέει ο μύθος) να επιλεγούν τα ελληνικά σαν επίσημη γλώσσα του κράτους, αφού τα ελληνικά ήταν η γλώσσα που γέννησε τη δημοκρατία. Η ψηφοφορία έγινε και για μία μόνο ψήφο τα ελληνικά ηττήθηκαν και προκρίθηκαν τα αγγλικά, λέει ο μύθος, κι έτσι χάσαμε την ευκαιρία να έχουμε τη γλώσσα μας κοσμοκράτειρα κι εμείς να τρώμε με χρυσά κουτάλια σαν προνομιακοί της εκπρόσωποι (αυτό δεν το λέει ο μύθος αλλά το σκέφτονται ίσως μερικοί).

Φυσικά, η αλήθεια είναι ότι καμιά τέτοια ψηφοφορία δεν έχει γίνει· ούτε για τα ελληνικά, ούτε για καμιά άλλη γλώσσα. Τα πρακτικά και τα άλλα επίσημα κείμενα του Κογκρέσου των Ηνωμένων Πολιτειών υπάρχουν στη διάθεση του καθενός και καμιά ψηφοφορία δεν καταγράφεται για την ανάδειξη επίσημης γλώσσας. Στην πραγματικότητα, πουθενά στο Σύνταγμα των ΗΠΑ ή σε άλλο θεσμικό ή νομοθετικό κείμενο της χώρας δεν υπάρχει ορισμός επίσημης γλώσσας. Τα αγγλικά είναι η εκ των πραγμάτων επίσημη γλώσσα, αλλά δεν έχουν θεσμική κατοχύρωση. Βέβαια, στις μέρες μας όντως υπάρχουν προτάσεις να κατοχυρωθούν θεσμικά τα αγγλικά στις Ηνωμένες Πολιτείες, σαν ανάχωμα στη δημογραφική άνοδο των ισπανόφωνων.

Το ενδιαφέρον είναι ότι ο μύθος αυτός, δηλαδή ότι τα ελληνικά έχασαν για μία ψήφο την ευκαιρία να αναδειχτούν σε επίσημη γλώσσα των νεαρών ΗΠΑ, κυκλοφορεί και σε άλλες παραλλαγές, όπου στη θέση της ηττημένης για μία ψήφο γλώσσας είναι τα εβραϊκά (που δήθεν είχαν επιλεγεί ως γλώσσα της Παλαιάς Διαθήκης), τα γαλλικά (ως γλώσσα του ορθού λόγου), τα πολωνικά ή τα γερμανικά, που είναι και η πιο συχνή παραλλαγή.

Στην τελευταία περίπτωση, βρίσκουμε τον κόκκο αλήθειας που υπάρχει στον πυρήνα των περισσότερων μύθων. Στις νεοσύστατες Ηνωμένες Πολιτείες, υπήρχαν πολλοί

πολίτες γερμανικής καταγωγής που δεν ήξεραν αγγλικά ή ήξεραν ελάχιστα. Έτσι, τον Μάρτιο του 1794 μια ομάδα Γερμανών που ζούσαν στην πολιτεία Βιρτζίνια υπέβαλε στο Κογκρέσο αναφορά, ζητώντας να μεταφράζονται οι ομοσπονδιακοί νόμοι στα γερμανικά. Η πρόταση αυτή συζητήθηκε στο Κογκρέσο στις 13 Ιανουαρίου 1795· όχι να γίνουν τα γερμανικά επίσημη γλώσσα, αλλά να μεταφράζεται στα γερμανικά το κείμενο των ομοσπονδιακών νόμων για τους πολίτες που δεν καταλάβαιναν αγγλικά. Μια επιτροπή του Σώματος πρότεινε να κυκλοφορεί μια γερμανική μετάφραση των νόμων σε μικρότερο αριθμό αντιτύπων· η σύσταση αυτή της επιτροπής δεν συγκέντρωσε πλειοψηφία. Σε διαδικαστική πρόταση των υποστηρικτών της μετάφρασης, που ζητούσαν να μη λάβει απόφαση αμέσως το Σώμα, η ψηφοφορία έδωσε το αποτέλεσμα 42 κατά και 41 υπέρ (να η περίφημη διαφορά της μίας ψήφου!). Μάλιστα, ο πρόεδρος του Σώματος, ο Φρέντερικ Μούλενμπεργκ, που είχε γεννηθεί στη Γερμανία, αλλά ήταν οπαδός της αφομοίωσης και της αγγλικής γλώσσας, αρνήθηκε να την ψηφίσει (όμως ήταν συνηθισμένο να μην ψηφίζει ο Πρόεδρος του Σώματος).

Έτσι γεννήθηκε ο μύθος ότι τα γερμανικά έχασαν για μία ψήφο την ευκαιρία να γίνουν επίσημη γλώσσα και ότι την καθοριστική αρνητική ψήφο την έριξε ο (Γερμανός) Φ. Μούλενμπεργκ.

Για να ξαναγυρίσουμε στα δικά μας, ο μύθος της μίας ψήφου έχει πια ξεθωριάσει. Ούτως ή άλλως, ακόμα και στην εντελώς υποθετική περίπτωση που μια πλειοψηφία αιθεροβαμόνων φιλελλήνων στο Κογκρέσο ψήφισε να γίνουν τα ελληνικά επίσημη γλώσσα, θα ήταν εντελώς αδύνατο να επικρατήσει κάτι τέτοιο στην πράξη, αφού τα ελληνικά ήταν πέρα για πέρα άγνωστα σε όλους τους Αμερικανούς πολίτες (την εποχή εκείνη οι Έλληνες μετανάστες ήταν ελάχιστοι).

Σε μια αντισημιτική παραλλαγή του μύθου, που οφείλεται στον Κώστα Πλεύρη, την καθοριστική μία ψήφο την έριξε ένας «αμερικανοεβραίος μισέλληνας», ο «Δανιήλ Γουέμπστερ», ο οποίος βέβαια ήταν οκτώ ή δώδεκα ετών, όταν έγινε η επίμαχη ψηφοφορία και... δεν ήταν εβραίος!

Παρ' όλο όμως που ο μύθος αυτός έχει περιπέσει σε ανυποληψία, κατάφερε να πείσει ακόμα και έναν επιφανή ιστορικό. Στο γνωστό βιβλίο «Συνοπτική ιστορία της

Ελλάδας, 1770-2000» του Ρίτσαρντ Κλογκ (στο πρωτότυπο: Richard Clogg, A concise history of Greece), διαβάζουμε, στην πρώτη-πρώτη σελίδα: «Ο σεβασμός που είχε εξασφαλίσει η γλώσσα και ο πολιτισμός του αρχαίου ελληνικού κόσμου σε όλη την Ευρώπη (αλλά και στις τότε νεοσύστατες Ηνωμένες Πολιτείες, όπου τα αρχαία ελληνικά παραλίγο να υιοθετηθούν ως επίσημη γλώσσα)». Το επίμαχο απόσπασμα στο πρωτότυπο: «(and, indeed, in the infant United States where ancient Greek was almost adopted as the official language)». Όταν το είδα, έγραψα στον κ. Κλογκ, και του παρέθεσα τα σχετικά στοιχεία, και με χαρά μου έμαθα πρόσφατα ότι στην 3η έκδοση του βιβλίου, που μόλις κυκλοφόρησε στα αγγλικά, ο μύθος δεν αναφέρεται πια.

Αναφέρθηκα τόσο αναλυτικά σε αυτό τον παλαιό μύθο (υπόσχομαι να μην το κάνω στους επόμενους) για να δείξω κάτι άλλο, ότι η ανασκευή ενός μύθου είναι πολύ πιο χρονοβόρα από την κατασκευή του, ή, όπως λέει η κρητική παροιμία που μ' αρέσει να επαναλαμβάνω, «έριξε ο κουζουλός μια πέτρα στο ποτάμι και σαράντα γνωστικοί δεν μπορούν να τηνε βγάλουν».

Ωστόσο, ο αρχετυπικός μύθος της εποχής του Διαδικτύου δεν είναι ο Μύθος της μίας ψήφου, αλλά αυτό που εγώ αποκαλώ Λερναίο κείμενο, που το έχω ονομάσει έτσι, θα το καταλάβετε, επειδή, όσο κι αν το διαψεύδεις και το ανασκευάζεις, κάθε τόσο επανέρχεται. Στην πραγματικότητα μάλιστα δεν είναι ένας μύθος, αλλά συλλογή μύθων, μυθολόγιο θα μπορούσαμε να το πούμε. Θα μπορούσαμε να το πούμε επίσης «Το μυθολόγιο του Hellenic quest», επειδή αρχίζει ως εξής:

Hellenic Quest» λέγεται ένα πρόγραμμα ηλεκτρονικής εκμαθήσεως της Ελληνικής που το CNN άρχισε να διανέμει παγκοσμίως και προορίζεται σε πρώτο στάδιο για τους αγγλόφωνους και ισπανόφωνους.

Το πρόγραμμα παράγεται από τη μεγάλη εταιρία Η/Υ «Apple», της οποίας Πρόεδρος Τζον Σκάλι είπε σχετικώς: «Αποφασίσαμε να προωθήσουμε το πρόγραμμα εκμαθήσεως της Ελληνικής, επειδή η κοινωνία μας χρειάζεται ένα εργαλείο που θα της επιτρέψει ν' αναπτύξει τη δημιουργικότητά της να εισαγάγει καινούριες ιδέες και θα της προσφέρει γνώσεις περισσότερες απ' όσες ο άνθρωπος μπορούσε ως τώρα να ανακαλύψει».

Άλλη συναφής εκδήλωση: Οι Άγγλοι επιχειρηματίες προτρέπουν τα ανώτερα στελέχη να μάθουν Αρχαία Ελληνικά «επειδή αυτά περιέχουν μια ξεχωριστή σημασία για τους τομείς οργάνωσης και διαχείρισης επιχειρήσεων»¹.

Σε κάποιες παραλλαγές του κειμένου, ο Μπιλ Γκέιτς ο ίδιος έχει τάχα δώσει εντολή στους επιτελείς της εταιρείας του να μάθουν ελληνικά.

Στη συνέχεια, το Λερναίο κείμενο μας πληροφορεί ότι η ελληνική γλώσσα έχει 6 εκατομμύρια λέξεις, ενώ η αγγλική μόνο 490.000, και μετά ισχυρίζεται ότι η ελληνική γλώσσα είναι η μόνη γλώσσα που οι λέξεις της έχουν πρωτογένεια, ενώ σε όλες τις άλλες γλώσσες οι λέξεις είναι συμβατικές, και σαν παράδειγμα της «πρωτογένειας» φέρνει το γεγονός ότι, π.χ. ενθουσιασμός < εν + Θεός, γεωμετρία = γη + μετρώ, και ότι οι Η/Υ της νέας γενιάς μόνο με τα ελληνικά μπορούν να συνεργαστούν. Γι' αυτό το λόγο, τελειώνει το κείμενο, οι Ισπανοί ευρωβουλευτές ζήτησαν να καθιερωθεί η ελληνική γλώσσα ως επίσημη της ΕΕ, διότι το να μιλά κανείς για Ενωμένη Ευρώπη χωρίς την Ελληνική είναι σα να μιλά σε έναν τυφλό για χρώματα.

Δεν θα ανασκευάσω αναλυτικά το μυθολόγιο αυτό, γιατί θα έπρεπε να του αφιερώσω ολόκληρη τη διάλεξη. Αν θέλετε, το συζητάμε στις ερωτήσεις. Συνοπτικά πάντως, είναι μια αρμαθιά από χοντρά ψέματα και ανακρίβειες: κανένα πρόγραμμα δεν υπάρχει με το όνομα Hellenic quest, καμιά σχέση δεν έχει η εταιρεία Apple ή το CNN με την εκμάθηση των ελληνικών, κανείς Άγγλος επιχειρηματίας δεν προτρέπει τα στελέχη της εταιρείας του να μάθουν αρχαία, η καταγραμμένη αρχαία ελληνική γλώσσα δεν έχει 90 εκατομμύρια λεκτικούς τύπους αλλά σκάρτο ενάμισι εκατομμύριο, δεν έχει 6 εκατομμύρια λέξεις αλλά κάπου 200 χιλιάδες, η ελληνική γλώσσα δεν έχει πρωτογένεια και δεν είναι νοηματική ούτε μοναδική, ούτε έχει κάτι το ιδιαίτερο που την κάνει κατάλληλη για γλώσσα των υπολογιστών νέας γενιάς, οι Ισπανοί ευρωβουλευτές δεν ζήτησαν να καθιερωθεί η αρχαία ελληνική ως η επίσημη γλώσσα της ΕΕ και κανείς κουτόφραγκος δεν πρόκειται να μας κόψει ισόβια σύνταξη μόνο και μόνο επειδή έτυχε να γεννηθούμε στη χώρα του Σοφοκλή και του Αριστοτέλη. Να μάθουμε αρχαία, ναι· αλλά να μη βαυκαλιζόμαστε ότι θα μας διορίσουν σε επιτελικές θέσεις στο Αμέρিকা, επειδή ξέρουμε αρχαία!

Ωστόσο, η ελληνική γλώσσα είναι πράγματι μια πολύ όμορφη και πολύ ενδιαφέρουσα γλώσσα² με μακρότατη ιστορία, και η μεγαλύτερη τιμή που θα μπορούσαμε να της κάνουμε θα ήταν να τη χρησιμοποιούμε με καλαισθησία, ακρίβεια και φαντασία, χωρίς συμπλέγματα κατωτερότητας, νεοαπτικισμούς και αμερικανιές, χωρίς εκζήτηση και διάθεση να ξεχωρίσουμε από την πλέμπα. Αυτό άλλωστε προσπαθώ να κάνω κι εγώ με τις μικρές μου δυνάμεις.

Πάντως, για την ιστορία, ο εμπνευστής του κειμένου αυτού, που φαίνεται πως είναι ο Γεώργιος Γεωργαλάς, ο διανοούμενος της χούντας, είχε τουλάχιστον την εξυπνάδα να αναγνωρίσει ότι ο αριθμός των 6 εκατ. λέξεων που έδωσε για την αρχαία ελληνική γλώσσα ήταν λάθος, αλλά οι επίγονοί του έχουν κολλήσει σε παρόμοια νούμερα κι έτσι ακόμα κι ένα μέλος της Ακαδημίας Αθηνών επανέλαβε παρόμοιες τερατολογίες σε διάλεξη, μέχρι που αναγκάστηκε ο ΓΓ της Ακαδημίας να τον αποδοκιμάσει δημόσια. Όπως είπα και πριν, οι λέξεις της αρχαίας ελληνικής είναι λίγο περισσότερες από 200.000, πολύ λιγότερες από τις λέξεις της αγγλικής³, και κατά πάσα πιθανότητα και από τις λέξεις της νέας ελληνικής. Και είναι βεβαίως άδικο να συγκρίνουμε μια αρχαία γλώσσα, έστω και ικανοποιητικά παραδομένη, όπως η αρχαία ελληνική, με μια νέα που εμπλουτίζεται διαρκώς από την ακένωτη δεξαμενή των νεολογισμών και των δανείων. Για «όλη» την ελληνική γλώσσα, ο καθηγητής Χαραλαμπίκης έχει κάνει την εκτίμηση των 700.000 λέξεων, που προσωπικά τη βρίσκω γενναιόδωρη αλλά όχι υπερβολική.

Παρακμή ελληνικής γλώσσας

Μια άλλη άποψη που εγώ τη χαρακτηρίζω μύθο, και ίσως εδώ θα διαφωνήσουν οι περισσότεροι μαζί μου, είναι η άποψη περί παρακμής της γλώσσας. Προσωπικά δεν νομίζω ότι η γλώσσα αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα βρίσκεται σε παρακμή, ότι απειλείται, ότι κινδυνεύει, ότι κοντεύει να εξαφανιστεί, ότι θα πάθει αφελληνισμό· ίσως, το μόνο που θα μπορούσα να πω είναι ότι το διάβασμα και ο γραπτός λόγος, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά σε όλη την Ευρώπη ίσως και σε όλο τον κόσμο, δοκιμάζεται από την επέλαση της εικόνας, από τα πολύ περισσότερα ερεθίσματα που είναι σήμερα διαθέσιμα. Ότι τα παιδιά δεν διαβάζουν όσο και όπως άλλοτε, δεν είναι ελληνικό χαρακτηριστικό. Αντίθετα, θα έλεγα ότι αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα έχουμε

παραγωγή συγκροτημένου λόγου περισσότερη από οποιαδήποτε άλλη εποχή από τότε που μιλιέται η ελληνική γλώσσα· θα μου πείτε, μόνο το ποσοτικό κριτήριο υπάρχει; Ίσως όχι, αλλά για μένα η ποσότητα μετράει. Αν δείτε, ας πούμε, πόσες εφημερίδες κυκλοφορούν σήμερα και πόσες το 1960, πόσοι ραδιοφωνικοί σταθμοί, κανάλια, ιστολόγια, θα συμπεράνουμε ότι η σημερινή ποσότητα λόγου είναι συντριπτικά περισσότερη -και μιλάμε για συγκροτημένο λόγο. Επομένως, η γλώσσα αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα βρίσκεται σε πολύ καλύτερη κατάσταση απ' ό,τι άλλες εκφάνσεις της ζωής· στο κάτω-κάτω, δεν είναι όλα λυμένα στην Ελλάδα, ώστε και η γλώσσα να είναι τέλεια. Ότι τα νέα παιδιά κάνουν ανορθογραφίες, αυτό υπήρχε πάντα· συγκριτικά στοιχεία δεν υπάρχουν και μην ξεχνάμε ότι σήμερα, ή έστω προ κρίσης, το ποσοστό των νέων που φοιτούσαν ήταν πολύ μεγαλύτερο απ' ό,τι πριν από 30 ή 60 χρόνια.

Πάντως στη Γαλλία, που έχουν πάθος με την ορθογραφία, και κρατάνε στατιστικές σε βάθος χρόνου, διάβαζα πριν από λίγο καιρό ότι ο αριθμός των λαθών κατά μέσον όρο γνωρίζει σταθερά αύξηση, ενώ επίσης οι φοιτητές κάνουν πολύ αστείες παρετυμολογίες (homicide = δολοφονία μέσα στο σπίτι· sporadique = μανιακός με τα σπορ) Πάντως, η καλύτερη απάντηση στις κινδυνολόγες προφητείες είναι ίσως να διαβάσουμε μερικά παλαιότερα κινδυνολογικά βιβλία περί γλώσσας, όπως η τριλογία του Σαρ. Καργάκου (τρία βιβλία: Αλεξία, Αφασία, Αλαλία), που γράφτηκαν εδώ και 25 χρόνια, περί το 1986. Καμιά από τις δυσοίωνες προφητείες τους δεν έχει επαληθευτεί.

Λεξιπενία

Για τον ίδιο λόγο, θεωρώ ότι είναι μύθος η λεγόμενη λεξιπενία των νέων, μια κατηγορία που κάποιος την επισείει χωρίς ποτέ να έχουν κάνει τον κόπο να την τεκμηριώσουν. Υποτίθεται ότι λεξιπενία είναι «το φαινόμενο κατά το οποίο ένα πρόσωπο ή μια κοινωνική ομάδα χρησιμοποιεί στον καθημερινό του λόγο και γενικότερα στην επικοινωνία, πολύ περιορισμένο αριθμό λέξεων και εκφραστικών μέσων, κυρίως λόγω άγνοιας». Δεδομένου όμως ότι κανείς απ' όσους διατυπώνουν τέτοιες κατηγορίες δεν έχει μετρήσει το λεξιλόγιο του δήθεν λεξιπενικού ομιλητή (και πώς μπορεί τάχα να μετρήσει;), στην πραγματικότητα η κατηγορία δεν τεκμηριώνεται με βάση τον αριθμό λέξεων που χρησιμοποιεί κάποιος (τα περί «500

λέξεων» που δήθεν αριθμεί το λεξιλόγιο των νέων είναι ανοησίες, όπως και ο ίδιος ο κ. Μπαμπινιώτης έχει παραδεχτεί) αλλά με βάση τις λέξεις που συλλαμβάνεται να αγνοεί. Εδώ όμως έχουμε μια κατάφωρη μεροληψία, διότι οι εμπνευστές της λεξιπενίας θεωρούν υποχρεωτικό να ξέρει κανείς λέξεις της καθαρεύουσας και της αρχαίας, οι ίδιοι όμως δεν αισθάνονται υποχρεωμένοι να γνωρίζουν λέξεις της λαϊκής: αν ο νέος αγνοεί τι θα πει «ασκαρδαμυκτί», λέμε ότι πάσχει από λεξιπενία· αν ο καθηγητής αγνοεί τι θα πει, έστω, πρέκνα, ψίκι, πίζουλος, λέμε ότι η λέξη πίζουλος είναι σπάνια. Μα, και το ασκαρδαμυκτί σπάνιο είναι -και μάλιστα, υποστηρίζω ότι μόνο για πλάκα μπορεί κανείς να το χρησιμοποιήσει κανείς τη σήμερον ημέρα, ενώ το «πίζουλος» είναι χρησιμότερη λέξη.

Γκρίκλις

Όσο για τα γκρίκλις, για τα οποία γίνεται πολύς λόγος και θεωρούνται μεγάλη απειλή για τη γλώσσα, η προσωπική μου άποψη είναι ότι προς το παρόν, έτσι όπως έχει τώρα η κατάσταση, δεν συνιστούν απειλή. Ούτε έχουν επιβληθεί για μόδα. Υπάρχουν πολύ συγκεκριμένοι πρακτικοί λόγοι που χρησιμοποιούνται: είναι πολύ πιο εύκολο να γράφεις στο λατινικό αλφάβητο στα μικρούλια πληκτρολόγια των κινητών τηλεφώνων, και είναι και πιο φτηνό (με πεζούς ελληνικούς χαρακτήρες το μήνυμα έχει όριο 70 χαρακτήρες, με λατινικούς έχει 140). Επομένως, τα παιδιά δεν το κάνουν από... εθνική μειοδοσία, υπάρχουν πρακτικοί λόγοι. Όπου δεν υπάρχουν πρακτικοί λόγοι, δεν χρησιμοποιούνται γκρίκλις τουλάχιστον από την πρώτη γενιά χρηστών, που δεν έχει γαλουχηθεί με το σύστημα αυτό (και εδώ έγκειται η μικρή μου επιφύλαξη: ότι δεν έχω δει μια γενιά γαλουχημένη με τα γκρίκλις να ενηλικιώνεται). Αν λοιπόν πρόκειται για ένα σύστημα γραφής αποκλειστικά συνδεδεμένο με τα νέα μέσα, δεν νομίζω ότι συνιστά απειλή. Κάποιοι άλλοι λένε ότι η χρήση στενογραφικών συντμήσεων, που είναι συνηθισμένη στα νέα μέσα και όχι μόνο σε συνδυασμό με τα γκρίκλις, π.χ. τπτ αντί για τίποτα, είναι, λέει, φθορά και υποβάθμιση της γλώσσας, κάτι που το βρίσκω εντελώς αστήριχτο. Θα θυμίσω ότι στην τελευταία ελληνική αυτοκρατορία, τη βυζαντινή, οι γραφείς χρησιμοποιούσαν εκτενές και πολυπλοκότατο σύστημα στενογραφίας στα χειρόγρατά τους, π.χ. ανος αντί για άνθρωπος, ανου αντί για άνθρωπου, ανινος αντί για ανθρώπινος κτλ.

Ορθογραφία

Περνάμε τώρα στον τρόμο της γλωσσικής απλοποίησης. Πολλοί λένε ότι η απλοποίηση φθείρει τη γλώσσα –και εννοούν την ορθογραφική απλοποίηση. Η ορθογραφία πράγματι είναι ένα θέμα που προκαλεί «ηθικό πανικό». Κάτι μέσα μας μάς αναστατώνει βαθιά, όταν βλέπουμε να αλλάζει μια ορθογράφηση με την οποία έχουμε γαλουχηθεί, νιώθουμε να ανατρέπεται «εντός μου ο ρυθμός του κόσμου». Αυτό φάνηκε καθαρά με τον τεράστιο καβγά που έγινε για την ορθογράφηση του αυγού με βήτα ή με αυ (ο Τριανταφυλλίδης είχε πει ότι κάθε φορά που γίνεται φασαρία για τα αβγά έχουμε παγκόσμιο πόλεμο!) -και το αστείο είναι πως τη γραφή αβγό την πρότεινε ένας συντηρητικότερος γλωσσολόγος, ο Γ. Χατζιδάκης, και την εφάρμοσε λεξικογραφικά ένας άλλος εξίσου συντηρητικός, ο Μπαμπινιώτης, ενώ ο δημοτικιστής Τριανταφυλλίδης, αναγνωρίζοντας ότι η ορθογραφία είναι το έλασσον, συναίνεσε και δέχτηκε τη γραφή αΥγό, αν και τη θεωρούσε σφαλερή. Πολύ μελάνι χύθηκε τελευταία και για τη γραφή του ορθοπ*δικού, μέχρι που ο σύλλογος των ορθοπαιδικών ζήτησε από τρεις καθηγητές να γνωματεύσουν. Πολύ λιγότερη φασαρία έχει γίνει για πιο σοβαρά γλωσσικά θέματα.

Πάντως, να πούμε ότι η αντίδρασή μας αυτή εκδηλώνεται μόνο όταν συνειδητοποιούμε ότι ανατρέπεται μια γραφή που την έχουμε συνηθίσει. Μια καλή άσκηση που τη συστήνω σε όποιον διαμαρτύρεται και έχει την εντύπωση ότι τώρα μόνο αλλάζει η ορθογραφία, είναι να διαβάσει παλιά κείμενα, π.χ. εφημερίδες του 1913, πριν από 100 χρόνια, υπάρχουν ονλάιν στον ιστότοπο της Εθνικής Βιβλιοθήκης: αν κάνετε τον κόπο, θα δείτε γραφές όπως ώΜΜορφος, συνΕΙθίζω, κΥΤΤάζω, μεγαλΕΙτερος, είνΕ, ταξΕίδι, ξΑίρω, παλΗός, ελΗά, κτλ. που έχουν αλλάξει χωρίς να το πάρουμε είδηση κι έτσι εμάς σήμερα δεν μας σοκάρει το «συνηθίζω, κοιτάζω, ελιά, παλιός, είναι» -ίσως να ξένιζε τον παππού μου, όπως και τα δικά μου τα παιδιά δεν ενοχλούνται από το τρένο, τον Σέξπιρ και το αφτί. (Παρεμπιπτόντως, θα δείτε και κάτι άλλο, ότι τότε επικρατούσε πολύ μεγαλύτερη ορθογραφική αναρχία· πρόσφατα έβγαλα ένα βιβλίο με χρονογραφήματα του Κώστα Βάρναλη γραμμένα το 1926· και διαπίστωσα ότι, στην ίδια εφημερίδα, συχνά ακόμα και στο ίδιο άρθρο, έβρισκες αλλού «πεια» και αλλού «πια», αλλού «καμμία» και αλλού «καμία» κτλ.)

Το πλήρες κείμενο δημοσιευμένο στο:

<https://sarantakos.wordpress.com/2014/01/13/language-myths/>

---

¹ Σημείωση - σχόλιο δικό μας: Αυτό που αναφέρει ο ομιλητής δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, γιατί ο Τζάσπερ Γκρίφιν σε μια δική του συνέντευξη λέει: «Οι γενεές φοιτητών κλασικής φιλολογίας ανέπτυξαν έτσι τα χαρίσματά τους, στελεχώνοντας τις δημόσιες υπηρεσίες, το Foreign Office ή τις τράπεζες και τις μεγάλες επιχειρήσεις του City του Λονδίνου». Ολόκληρη η συνέντευξη του Τζάσπερ Γκρίφιν στο https://www.kouzas.com/images/arxaia_ellinika/Griffin_Klassiki_paideia.pdf

² Πολύ υποτιμητικό το να λέει κάποιος ότι η Ελληνική Γλώσσα είναι απλώς μια πολύ ενδιαφέρουσα γλώσσα.

³ Νομίζω ότι το πνεύμα του κειμένου είναι εχθρικό προς τη Αρχαία Ελληνική Γλώσσα. Δεν συγκρίνεις την ΑΕ Γλώσσα με την Αγγλική εν συνόλω, για να φτάσεις σε ένα συμπέρασμα: «...πολύ λιγότερες από τις λέξεις της αγγλικής». Η σύγκριση θα έπρεπε να γίνει ανάμεσα στην Αρχαία Ελληνική και στην Αρχαία Αγγλική, για να βγει ένα τέτοιο συμπέρασμα (σχόλιο δικό μας).